

Castelina² ani v dalších publikacích obsahujících ve významné míře groše Jana³ či specializované studii o groších Jana s rozdělovacím znaménkem pětিলisté růžice.⁴ Mince byla zakoupena v české internetové aukci a nachází se v současné době v soukromé sbírce. Detaily k jejímu původu nebyl prodejce schopen poskytnout.

ČECHY, Jan I. Lucemburský (1310–1346), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš, asi ke konci období let 1318–1327.

Av.: královská koruna,

opis **✠ IOHANNES : PRIMVS ✠ DEI : GRATIA ✠ REX : BOEMIE**

Rv.: český lev doleva s hřívou ze tří řad protilehlých půlměsíček (3+4+4), bez rubní značky, opis **✠✠ GROSSI ✠ PRAGIENSIS**

AR; 3,433 g; 28,93 x 28,45 mm.

Lit.: Varianta nepopsaná, typologicky nejbližší variantám III.14 a III.15 dle *Castelina*,⁵ respektive III.a/1 a III.a/3 dle studie *Cihlář–Richtera*,⁶ *Hána*, lev typ č. III.⁷

Zvětšeno 2:1.

² CASTELIN, Karel: *O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*, Numismatický sborník 6, 1960, s. 129–167.

³ Například VORLOVÁ, Dagmar: *Hromadný nález pražských grošů z Hradce Králové*, Hradec Králové 2002 či HÁSKOVÁ, Jarmila: *České, moravské a slezské mince 10.–20. století. Národní muzeum – Chaurova sbírka III. Pražské groše (1300–1526)*, Praha 1991 (dále jen HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*).

⁴ CIHLÁŘ, Jan – RICHTERA, Lukáš: *Pražské groše Jana Lucemburského s rubním rozdělovacím znaménkem pětिलistou růžicí*, in: *Peníze v proměnách času 7. Středověké mincovnictví a peněžní oběh v Čechách, na Moravě a v okolních zemích*, eds. Dagmar Grosssmanová – Jan Štefan, Ostrava 2010, s. 89–104.

⁵ CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 150, 151 a 158.

⁶ CIHLÁŘ, J. – RICHTERA, L.: *Pražské groše*, s. 101.

⁷ HÁNA, Jiří: *Úvahy o typologii a chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*, Numismatický sborník 22, 2007, s. 107–114.

Z hlediska rozdělovacích znamének, na nichž je Castelinova typologie postavena, je prezentovaná mince průřezem více variant. S variantou Castelin VII.37/38⁸ má diskutovaný groš shodná rozdělovací znaménka dvě tečky nad sebou ve vnitřním lícním opisu a na druhé a čtvrté pozici v opisu vnějším. Rozdělovací znaménko v podobě čtyřlísté růžice mezi GRATIA a REX ve vnějším lícním opisu pak nalézáme mimo jiné na jedné z nejčastějších variant grošů Jana Castelin VIII.47.⁹ Zde je nutné poukázat na drobný nesoulad mezi Castelinovým znázorněním zmíněného znaménka jak v tabulce variant na s. 159, tak i v popisné části na s. 153 jeho studie. Castelin rozdělovací znaménko zakresluje jako prostý křížek, zatímco původní obraz v puncu použitém pro výrobu ražebního kolkku byl nejspíše kruhového tvaru se čtyřmi zářezy po stranách a čtyřmi důlky.¹⁰ Zmíněný nesoulad je možné vysvětlit dobovým omezením v přesnosti zachycení a tisku obrazu či opotřebením ražebního kolkku, případně setřením na mincích, jež měl Castelin při tvorbě typologie k dispozici. Tvzení, že jde o jedno a totéž znaménko je možné podpořit odkazem na četnost výskytu uváděnou Castelinem v počtu 603 kusů ze tří nálezů¹¹ – což je v souladu s častým výskytem zmíněné varianty se čtyřlístou růžicí mezi GRATIA a REX. Naopak varianta s křížkem, jak ji zakreslil Castelin, není autorovi příspěvku známa. Rozdělovací znaménko podobné čtyřlísté růžice je možné nalézt rovněž u Castelinových variant III.11 až III.17,¹² přičemž u dvou z nich, III.14 a III.15, je navíc v pozici rubního rozdělovacího znaménka znázorněna růžice se středovým kroužkem. Ačkoliv se v tomto případě jedná o růžici šestilistou, zatímco na představované minci je růžice pětilístá, je možné vzhledem k doposud nedoložené existenci prvně jmenované předpokládat, že se jedná o totožné znaménko, a rozpor v zobrazení vysvětlit již zmíněnou dobovou typografickou limitací. Středový kroužek u pětilísté růžice na popisované minci není patrný nejspíše v důsledku otěru, jenž je přítomen i na dalších místech plochy averzu i reverzu. Lépe zachovanou pětilístou růžicí je možné spatřit na mincích na obr. 1 a 2. Jedná se o varianty III.a/1 (obr. 1, zvětšeno 1,5:1) a III.a/3 (obr. 2, zvětšeno 1,5:1) ze studie o groších Jana s rozdělovacím znaménkem pětilísté růžice.¹³

Kromě pětilísté růžice na rubu má diskutovaný groš Jana se zmíněnými variantami shodná rozdělovací znaménka dvou teček nad sebou (jako III.a/1) a čtyřlístou růžicí mezi GRATIA a REX (jako III.a/3). Jak na variantě III.a/3, jež autoři studie ztotožňují s Castelinovými variantami III.14 a III.15, tak i na variantě III.a/1, kterou přiřazují do Castelinovy skupiny V., je dále možné identifi-

⁸ CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 152 a 159.

⁹ CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 153 a 159, HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*, s. 30, č. 62, VORLOVÁ, D.: *Hromadný nález*, s. 69, č. 19.

¹⁰ VORLOVÁ, D.: *Hromadný nález*, s. 91.

¹¹ CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 153.

¹² CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 150, 151 a 158.

¹³ CIHLÁŘ, J. – RICHTERA, L.: *Pražské groše*, s. 101.

●□1: Varianta III.a/1.

●□2: Varianta III.a/3.

kovat lva III. typu¹⁴ specifického menší, plně vykreslenou hlavou, drobnějšími tlapami, ocasem s výrazně zavalitou a širší horní špičkou a více sklopenými měsíčky v hřívě. Uvedený typ lva se nachází rovněž na popisované minci.

Z hlediska shody ikonografických prvků lze tedy za nejpodobnější nové variantě groše Jana Lucemburského považovat Castelinovy varianty III.14 a III.15, respektive varianty III.a/1 (viz obr. 1) a III.a/3 (viz obr. 2) studie o groších Jana s rozdělovacím znaménkem pětিলisté růžice.¹⁵ Pro účel datace diskutované mince je možné vycházet z Castelinovy chronologie, jež klade dobu ražby III. skupiny ke konci dvacátých let čtrnáctého století.¹⁶ Obdobné období ražby je s určitou mírou opatrnosti možné předpokládat i u této nové varianty groše Jana.

¹⁴ HÁNA, J.: *Úvahy*, s. 112.

¹⁵ CIHLÁŘ, J. – RICHTERA, L.: *Pražské groše*, s. 101.

¹⁶ CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 140.